



Ko darīt ar PVN, ja projekts netiek realizēts?

Dace Everte, ZAB "Sorainen", vecākā nodokļu menedžere

<https://ifinances.lv/raksti/nodokli/pievienotas-vertibas-nodoklis/ko-darit-ar-pvn-ja-projekts-netiek-realizets/15690>

No Centrālās finanšu un līgumu aģentūras (CFLA) ir saņemts atteikums (otrajā atlases kārtā) par projekta tālāku virzību, jo uzņēmums neatbilst Ministru kabineta noteikumu izvirzītajām prasībām. Tā kā projekta izskatīšana ilga zināmu laiku un uzņēmums bija sācis rūpnīcas būvniecības projekta izstrādi, ir uzkrāti izdevumi, kas šobrīd jānoraksta. Izdevumu sastāvā ir būvatļaujas saņemšana, būvprojekta izstrāde, topogrāfija, dažādas ekspertīzes, biznesa plāna izstrāde, kadastrālā zemes uzmērīšana, ģeotehniskās izpētes darbi, un kopsummā tie veido 80 748 eiro bez pievienotās vērtības nodokļa (PVN). Vai tos drīkst norakstīt kā saimnieciskās darbības izdevumus? Vai ir jāveic atskaitītā priekšnodokļa korekcija, ja projekts netiek realizēts?

Latvijas Pievienotās vērtības nodokļa likuma (PVN likums) [92.panta](#) 1.daļā noteikts: *Ja preces iegādātas un pakalpojumi saņemti ar nodokli apliekamu darījumu nodrošināšanai vai tādu citās valstīs veiktu darījumu nodrošināšanai, kuri būtu apliekami ar nodokli, ja tie tiktu veikti iekšzemē, priekšnodoklis ir:*

- 1) no citiem reģistrētiem nodokļa maksātājiem saņemtajos nodokļa rēķinos norādītās nodokļa summas par iegādātajām precēm un saņemtajiem pakalpojumiem; [..]*
- 4) aprēķinātā nodokļa summa, kas reģistrētam nodokļa maksātājam taksācijas periodā jāmaksā kā pakalpojuma saņēmējam; [..]*
- 6) aprēķinātā nodokļa summa par precēm, kas iegādātas saskaņā ar šā likuma [141.](#), [142.](#), [143.](#), [143.¹](#), [143.²](#), [143.³](#), [143.⁴](#) un [143.⁵ pantu](#) [..].*

No šīs priekšnodokļa definīcijas jāsecina, ka minētajā situācijā samaksātais PVN par dažādiem rūpnīcas būvniecības uzsākšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem ir priekšnodoklis.

Latvijas [PVN likumā](#) nav skaidri noteikts, kā būtu jāveic priekšnodokļa atskaitīšana, ja projekts netiek īstenots. Tā kā PVN piemērošanu visā Eiropas Savienībā nosaka [direktīva 2006/112/EK](#) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (PVN direktīva), tad Valsts ieņēmumu dienestam (VID), lemjot par priekšnodokļa atskaitīšanu, jāņem vērā arī Eiropas Savienības Tiesas (EST)

spriedumu atziņas. Šāds pienākums VID kā iestādei ir noteikts Administratīvā procesa likuma 15.panta 4.daļā.

Par tiesībām atskaitīt priekšnodokli situācijās, kad uzņēmumi ir uzsākuši sagatavošanās darbus, bet uzņēmējdarbību tā arī nav uzsākuši, ir pieejama virkne EST spriedumu. Daži piemēri: lieta C-110/94 ("INZO"), C-97/90 ("Lennartz"), kā arī virkne spriedumu, kuros citētas šajās lietās izteiktās EST atziņas. EST nostāja par priekšnodokļa atskaitīšanu bijusi konsekventa vairāku desmitu gadu garumā:

- saskaņā ar PVN direktīvas 167.pantu tiesības uz nodokļa atskaitīšanu rodas brīdī, kad atskaitāmais nodoklis kļūst iekasējams. Līdz ar to vienīgi personas pašreizējais statuss nosaka, vai ir tiesības uz nodokļa atskaitīšanu. No brīža, kad nodokļu iestāde, balstoties uz uzņēmuma sniegto informāciju, tam ir piešķīrusi nodokļa maksātāja statusu, šo statusu pēc tam ar atpakaļejošu spēku principā nevar atņemt, pamatojoties uz to, ka ir iestājušies vai nav iestājušies kādi notikumi;
- PVN direktīvas 167.–172.pantā paredzētās atskaitīšanas tiesības ir PVN mehānisma neatņemama sastāvdaļa un principā nevar tikt ierobežotas. Tās ir īstenojamas nekavējoties attiecībā uz visiem nodokļiem, kas piemērojami darījumiem, kuri saistīti ar izmaksām;
- kopējā PVN sistēma tādējādi nodrošina saimniecisko darbību aplikšanas ar nodokļiem pilnīgu neitralitāti neatkarīgi no to mērķiem vai rezultātiem, ja uzņēmuma darbības ir arī apliktas ar PVN;
- tiesības uz atskaitījumu principā saglabājas pat tādā gadījumā, ja nodokļa maksātājs vēlāk ar savu gribu nesaistītu apstākļu dēļ neizmanto minētās preces un pakalpojumus, par kuriem ar nodokli aplikamos darījumos ir veikts atskaitījums.

Tādējādi, no EST tiesu prakses, kas ir saistoša arī VID, izriet, ka minētajā situācijā samaksātais PVN par būvniecības projekta izstrādes uzsākšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem ir atskaitāms kā priekšnodoklis.

Praksē VID katru gadījumu vērtē atsevišķi, un līdzīgos gadījumos PVN atgūšanas process ir samērā grūts. Sagaidāms, ka šajā situācijā VID īpaši pētīs, vai lasītājam patiesi ir bijis nolūks veikt plānoto darbību, un pārliecināsies, vai eksistē dokumentāras liecības šī nolūka pierādīšanai. Tāpat lielu izmaksu gadījumā VID padziļināti pētīs attaisnojuma dokumentus – līgumus, situāciju ar CFLA finansējumu –, lai saprastu, vai izdevumu apmērs ir adekvāts veiktajiem darbiem un pieaicinātie eksperti varēja šos pakalpojumus sniegt. Tāpēc lasītājam iesaku, atprasot priekšnodokli, proaktīvi VID izskaidrot radušos situāciju, atklāti un izvērsti atbildēt uz visiem VID uzaicinājumiem sniegt informāciju.

Attiecībā uz saimnieciskās darbības izmaksu atskaitīšanu uzņēmumu ienākuma nodokļa vajadzībām, pamatojums sakrīt ar principiem, pēc kuriem vērtē PVN priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības. Proti, ja vien lasītājs var pierādīt, ka izdevumi ir bijuši nepieciešami tā ieplānotajai saimnieciskajai darbībai, tad izmaksu atskaitīšana ir atļauta.